

2014. novemberi mérnök évfordulók, emléknapok

1. – 150 éve született Schlesinger Lajos matematikus

Nagyszombaton született Schlesinger Lajos (1864-1933) matematikus, akadémikus, egyetemi tanár, kinek fő tantárgya a felsőbb mennyiségtan volt. Fő kutatási területe volt a függvényelmélet, az infinitezimális számítások és a lineáris differenciálegyenletek kérdéskörének tanulmányozása. Foglalkozott a relativitáselmélet matematikai problémáival is, ezen túlmenően ő is igyekezett a világ tudományával megismertetni Bolyai János munkásságát.

3. – 110 éve született Valkó István Pál mérnök

Budapesten született Valkó István Pál (1904-1945) gépészmérnök, matematikus. Matematikai munkásságát már műegyetemi hallgatóként kezdte a végtelen halmazok leképezésére vonatkozó König-Valkó-tétel bizonyításával. 1925-ben Kürschák József mellett volt tanársegéd. Oklevelének megszerzése után a Ganz-féle Villamossági Gyárba lépett, hol rövidesen főmérnök és a próbaterem helyettes vezetője lett. A villamos-gépekkel kapcsolatos tudományos tevékenysége elsősorban az áram- és feszültségváltók, a relé-technika és a transzformátorok körébe tartozik.

4. – 130 éve született Forster Károly postás szakember

A Tolna megyei Gyöngyön született Forster Károly (1884-1960) jogász. 1909-ben lépett a magyar posta szolgálatába, ahol segéd-titkár, titkár, tanácsos, igazgató, főigazgató, majd vezérigazgató-helyettes is volt. A Magyar Királyi Posta Jogász és Mérnök Tisztviselőinek Országos Egyesületében betöltött tisztségei mellett az egyesület hivatalos lapjának, a Magyar Posta szaklap szerkesztőbizottsági tagja, majd 1933-1944 között főszerkesztője is volt. Tanulmányai hazai, angol, francia, német szaklapokban jelentek meg.

6. – 200 éve született Ganz Ábrahám, nehéziparunk úttörője

A svájci Unter-Embrachban született Ganz Ábrahám (1814-1867) vasöntőmester, gyáros, a magyar nehézipar egyik megteremtője. 1844-ben hozta létre vasöntödéjét Budán. Saját szabadalma alapján gyártott kéregöntésű vasúti kerekeket, vasúti keresztvezetőcsúcsbetéteket, gabonaipari örlőhengereket. Ganz Ábrahám 1867-ben öngyilkos lett. Munkásságát Mechwart András folytatta, akinek irányításával 1869 után a Monarchia egyik legjelentősebb vállalatcsoportja jött létre. Az eredeti öntödében 1964-ig folyt a termelés. Ekkor a Budapest II. kerületében levő gyárat leállították, s a kéregöntőde berendezéseit megőrizve a ma is látogatható Öntődei Múzeummá alakították.

6. – Projektmenedzsment világnapja

A szakmai, civil projektmenedzsment-szervezetek kezdeményezésére 2005 óta minden év november első csütörtökén tartják a projektmenedzsment világnapját, ahol a cél a szakma elismertségének, ismertségének növelése, ami helyi események, előadások, díjátadások szervezésével a különböző szervezetek, szövetségek összefogásával valósul meg.

10. – 175 éve született Benedek Pál mérnök

Hajdúböszörményen született Benedek Pál (1839-1909) mérnök, az Alsó-Szabolcsi Ármentesítő Társulat igazgató-főmérnöke, a Tisza-Körös közti egyik öntözőcsatorna tervezője (1867).

10. – 125 éve született Tetmajer Alfréd mérnök

Salgótarjánban született Tetmajer Alfréd (1889-1960) kohómérnök. Működését a pilseni Škoda műveknél kezdte. 1921-től az ózdi martinacélmű, utóbb a durvahengermű vezetője. Az 1930-as években az egész üzem vezetőjeként megépítette az új hengerművet, az ország akkor legmodernebb hengersorát, bővítette a gyár villamos- és vízellátását és megalapozta az első hazai ércelőkészítő mű és dúsítómű létesítését. Nagy része volt abban, hogy 1945-ben az ózdi üzem az elsőként kezdte meg a munkát. 1949-től a Dunai Vasmű építésénél dolgozott, részt vett a vaskohászat vezető szerveinek munkájában.

10. - Tudomány világnapja

Az ENSZ Oktatási, Tudományos és Kulturális Szervezete (UNESCO), 2002 óta november 10-én ünnepli a tudomány világnapját, ekkor adják át az UNESCO Tudományos Díjait.

13. – Minőségügyi világnap

Az Európai Minőségügyi Szervezet (EOQ) 1988-ban hirdette meg a minőségügyi világnapot, melyhez a magyar kormány 1992-ben csatlakozott. EOQ e felhívással a minőség iránti elkötelezettség fontosságára kívánta felhívni a figyelmet. A minőségbiztosítási rendszerek megléte ma már világszerte az egyik legfontosabb versenyképességi tényező. A minőség magába foglalja a termékek és ennek biztosítása érdekében a gyártási technológiák, ill. a folyamatok dokumentált, azonos színvonalú biztosítását. 1989 óta november hónap második csütörtökén világszerte különféle rendezvényekkel ünneplik a világnapot. Európában az Európai Minőségügyi Szervezet (EOQ) vállalta a szakmai koordinációt.

14. – 110 éve született Konrád Ödön mérnök

Nagylócon született Konrád Ödön (1904-1986) bányamérnök, aki 1934-ben az Aggteleki Cseppkőbarlang fölmérését, térképezését elvégezte. 1936-39-ben a Műegyetem soproni karának geodéziai és bányamérési tanszékén tanított. 1942-től Nagybányán a Hungária Ólom és Cinkbánya Rt.-nél volt a bányamérés vezetője. 1952-ben megszervezte a Nehézipari Minisztériumban a Bányamérés Országos Felügyeletének szervezetét, aminek első vezetője volt. 1960-as évek közepétől a Műszaki Kiadó lektora, szerkesztője.

17. – 130 éve született Selényi Pál fizikus

Adonyban született Selényi Pál (1884-1954) Kossuth-díjas fizikus, akadémikus, a magyar kísérleti fizika egyik legnagyobb kutatója, az optika nemzetközi hírű szakembere. Kutatta a kvantumelméletet, az izzólámpák tulajdonságait, a fotocellákat, a katódsugárcsőveket, és foglalkozott a színméressel. Kidolgozta a fénymásolás alapjául szolgáló szelenografálási eljárást.

18. – 190 éve született Jendrassik Jenő fiziológus

Kapnikbányán született Jendrassik Jenő (1824-1891) fiziológus, egyetemi tanár, a korszerű élettani kutatás és oktatás egyik hazai úttörője. Az ő irányításával, akkor igen korszerű elképzelései alapján épült meg 1875-ben az Élettani Intézet jelenlegi épülete. Több élettani regisztrálókészüléket szerkesztett. Az izom-elektromosság számos jelenségét ő írta le, e kérdésnek nemzetközileg elismert kutatója volt.

18. – 225 éve született Keczkés Károly mérnök

Löcsén született Keczkés Károly (1789-1856) vízépítő mérnök. 1823-tól a Duna feltérképezésének mérnöke, 1829-ben hajózási mérnök. 1830 körül a Rábán és a Pinkán felméréseket végzett, szabályozási tervek készített. 1837-

ben Pozsonyba helyezték a Duna szabályozásához. 1844-ben az országos építési főigazgatóság főmérnöke. Ettől fogva kezdett a Tisza-szabályozás ügyeivel foglalkozni. Vásárhelyi Pál halála után 1847 elejétől a Tiszavölgyi Társulat főmérnöke. 1848-ban Széchenyi István megbízta a Duna-szabályozási tervek felülvizsgálatával. Működése a Tiszán a szabadságharc kitörésével megszűnt. 1853-ban középítési felügyelőként a bécsi kereskedelmi minisztériumba helyezték és rábízták a magyarországi vízügyek vezetését. 1855-ben az Alsó-Tisza áradásainak okait vizsgálta. Ez évben próbálták ki saját találmányú kotrógépét a bogyszlói átvágásban.

27. – 125 éve született Finkey József mérnök

Sárospatakon született Finkey József (1889-1941) bányamérnök, műegyetemi tanár, akadémikus. 1926-tól a BME soproni Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Főiskolai érc- és szénelőkészítéstani tanszékének és intézetének tanára volt. Alapvető munkát végzett az érc- és szénelőkészítés elméletének kidolgozása terén. Gyakorlati eredményei közül kiemelkedő jelentőségű a recski ércelőkészítő terve, a hazai barnaszenek megjavítását szolgáló Finkey-féle légszér, valamint a szénbrikettek hazai kötőanyagok felhasználásával történő előállítására vonatkozó szabadalma.

29. – 130 éves artézi kút

1884-ben e napon elkészült Hódmezővásárhelyen a Nagy András János-kút, amelynek artézi vizét a névadó és felesége Mucsi Mária költségén végzett fúrás adta. Ez a kút a város második artézi kútja volt, az elsőt (1880.) ugyancsak a Zsigmondy-cég fúrta.

Felhasznált irodalom:

- Évfordulóink a műszaki és természettudományokban 1994. és 1999. – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága
- Mérnökök évfordulói 2014-ben – Magyar Mérnöki Kamara (www.mmk.hu) Történeti Bizottsága
- Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Magyar Életrajzi Lexikon – 1967. – Akadémiai Kiadó
- Egyéb életrajzi források

Készítette: Sipos László